

Perustuslakivaliokunta

Hallituksen vuosikertomus 2024

Tarkastusvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen vuosikertomus 2024 (K 1/2025 vp): Asia on saapunut perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten tarkastusvaliokunnalle. Määräaika: 30.9.2025.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Yrsa Nyman, oikeusministeriö
- neuvotteleva virkamies Kristel Englund, oikeusministeriö
- asiantuntija Inga Kauppi, oikeusministeriö
- varamaaneuvos Annika Hambrudd, Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- vanhempi oikeusasiantuntija Niclas Slotte, Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- erityisasiantuntija Eeva Tupi, yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto
- johtaja Kaisa Alanne, Kuurojen Liitto ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Arvioinnin lähtökohdat

(1) Perustuslakivaliokunnan mukaan valiokuntien on huolehdittava eduskunnan lausumiin kohdistuvasta seurantatehtävästä hallituksen kertomusta käsiteltäessä (ks. PeVM 1/2014 vp).

(2) Eduskunta on hallituksen vuosikertomuksen 2024 liitteestä 3 ilmenevästi hyväksynyt perustuslakivaliokunnan ehdotuksesta kaksi lausumaa. Lausumat koskevat viittomakieltä käyttävien oikeuksia (HE 294/2014 vp, PeVM 10/2014 vp, EV 346/2014 vp) ja Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamista (HE 320/2018 vp, PeVM 12/2018 vp ja EV 259/2018 vp).

Viittomakieltä käyttävien oikeudet

(3) Viittomakielilaki tuli voimaan 1.5.2015. Lain hyväksymisen yhteydessä hyväksytyssä eduskunnan lausumassa edellytetään, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin sen turvaamiseksi, että viit-

Valiokunnan lausunto PeVL 28/2025 vp

tomakieltä käyttävien oikeudet toteutuvat koko maassa siten kuin heidän kielellisiä oikeuksiaan koskevaa lainsäädäntöä laadittaessa on tarkoitettu.

(4) Hallituksen kertomuksessa on tehty selkoa muun muassa kertomusvuonna julkaistusta kieli-poliittiseen ohjelmaan perustuvasta selvityksestä ja sittemmin käynnistyneen kuurojen ja viittomakielisten totuus- ja sovintoprosessin valmistelusta. Lisäksi selostetaan viittomakieliasioiden neuvottelukunnan toimintaa kertomusvuonna. Kertomuksesta käy myös ilmi, että viittomakielilain arviointia koskeva selvitystyö on oikeusministeriössä kesken.

(5) Kertomusvuonna on myös toteutettu järjestyksessään toinen viittomakielibarometri, ja raportti siitä on julkaistu helmikuussa 2025. Barometriä on käytetty tausta-aineistona hallituksen kertomuksessa kielilainsäädännön soveltamisesta 2025, joka annetaan eduskunnalle joulukuussa 2025.

(6) Perustuslakivaliokunnan mielestä sen saama selvitys osoittaa, että viittomakieltä käyttävien oikeuksia on valtioneuvoston toiminnassa pyritty edelleen edistämään. Toisaalta viittomakielisten oikeuksien toteutumisessa on valiokunnan saaman selvityksen perusteella edelleen ongelmia esimerkiksi tulkkauksessa ja sopivien asiointimuotojen kehittämisessä ja ylläpitämisessä. Valiokunta kiinnittääkin edelleen huomiota jo viittomakielilain säätämisen yhteydessä esillä olleisiin sekä valiokunnan sittemmin esiin nostamiin ongelmiin kielellisten oikeuksien toteutumisessa (ks. tarkemmin PeVL 31/2021 vp, kappaleet 7 ja 8, ks. myös PeVL 3/2023 vp, kappale 5).

(7) Perustuslakivaliokunnan mielestä lausuma on edelleen tarpeellinen, ja se tulee säilyttää.

Ahvenanmaan itsehallintolain muuttaminen

(8) Eduskunnan lausumassa edellytetään, että hallitus ryhtyy pikaisiin toimiin Ahvenanmaan itsehallintolain kokonaisuudistuksen toteuttamiseksi.

(9) Hallituksen kertomuksessa on tehty selkoa itsehallintolain kokonaisuudistuksen vaiheista kertomusvuonna ja sitä ennen. Kertomusvuonna Ahvenanmaa-työryhmä muun muassa julkaisi kaksi mietintöä. Lisäksi kuluvana vuonna oikeusministeriö on asettanut uuden itsehallintolaki-työryhmän, jonka on vuoden 2026 tammikuun loppuun mennessä päätettävä hallituksen esityksen muotoon laadittavasta mietinnöstä.

(10) Perustuslakivaliokunta on saanut selvitystä myös eräistä muista Ahvenanmaan maakunnalle merkityksellisistä ajankohtaisista lainsäädäntöhankkeista, kuten valmiuslainsäädännön kokonaisuudistuksesta. Valiokunta on kiinnittänyt aiemminkin huomiota siihen, että valmiuslaissa säädetään osin esimerkiksi poikkeamisesta sellaisesta valtakunnan lainsäädännöstä, jota ei sovelleta Ahvenanmaan maakunnassa, ja sellaisten viranomaisten toimivaltuuksista, jotka eivät toimi Ahvenanmaan maakunnassa. Valiokunta on pitänyt välttämättömänä, että tulevilla lainsäädännön uudistuksissa lainsäädäntöä täydennetään ja selkeytetään näiltä osin (PeVL 55/2024 vp, kappale 17, PeVL 29/2022 vp, kappale 48). Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että sääntelyn tulee olla kattavaa ja että sääntelyn sovellettavuutta pohdittaessa kiinnitetään huomiota myös siihen, että Ahvenanmaan maakunta on ruotsinkielinen.

Valiokunnan lausunto PeVL 28/2025 vp

(11) Itsehallintolain kokonaisuudistuksen valmisteluvaihe huomioon ottaen lausuma on edelleen tarpeellinen, ja se tulee säilyttää.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Perustuslakivaliokunta esittää,

että tarkastusvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 19.9.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Heikki Vestman kok
varapuheenjohtaja Wille Rydman ps
jäsen Fatim Diarra vihr
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Teemu Keskisarja ps
jäsen Johannes Koskinen sd
jäsen Karoliina Partanen kok
jäsen Onni Rostila ps
jäsen Ville Skinnari sd
jäsen Johannes Yrttiaho vas
varajäsen Markku Eestilä kok
varajäsen Arja Juvonen ps
varajäsen Henrik Vuornos kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Liisa Vanhala